

§ II. *De privilegio fori.*

171. Quemadmodum ex privilegio *canonis* clericus *inviolabilis* efficitur in sua persona *physica*, ita per privilegium *fori* inviolabilis efficitur in sua persona *moralis* seu *iuridica*. Privilegium enim hoc *universim* inspectum, in eo est quod caussae quaelibet clericorum a quocumque alio tribunali eximantur quod ecclesiasticum non sit. Dupli ratione potest de eo disseri, scilicet

a) de privilegio generali ratione sive comparate ad *ius* sive comparate ad *factum* considerato

b) de determinatis iuris *communis* dispositionibus circa huius privilegii exercitium, seu de *foro competenti* in caassis clericorum singillatim inspectis. Primum ad praesentem tractationem pertinet, alterum ad librum de Iudiciis remitti debet, ubi exceptiones a iure statutae recententur.

172. Cum igitur privilegium *fori* in eo sit, ut clerici neque in civilibus neque in criminalibus caassis apud iudicem laicum possint conveniri, appareat, *iuris fundamentum* illud idem esse quo superius *immunitates clericorum* inniti ostendimus, *mediatam* saltem *divinam ordinationem*. Huc etiam faciunt textus iuris qui habentur cap. Nullus 2 de *Foro comp.*; cap. *Ecclesia Sanctae Mariae* 10 de *Const.*; cap. *Si iudex* 12 de *Sent. excomm.* in 6. ubi plures casus expenduntur. Item privilegium hoc a concilio tridentino cum aliis clericorum immunitatibus generatim asseritur Sess. XXV. cap. 20 de *Ref.* Sed speciatim Sess. XXIII. cap. 6 de *Ref.* conditiones statuit concilium, ut quis fori privilegio gaudere valeat si sit dumtaxat *minoribus ordinibus initiatu*s. Hinc etiam in Syllabo propos. XXXI damnatur abolitio fori ecclesiastici facta inconsulta etiam et reclamante Sede Apostolica. Denique in allegata iam Constitutione "Apostolicae Sedis", inter excommunications specialiter reservatas sub numeris VI-VIII inclusive, eae continentur quae puniunt huius privilegii laesionem variis modis

patratam. Constat ergo *ius* huiusmodi non modo sibi Ecclesiam asserere sed quo potest efficacius tueri.

173. Si autem *factum* attenditur, hoc triplici modo protest exsistere, vel

a) ita ut civilis potestas iuxta canonicas sanctiones iura Ecclesiae intacta relinquat, et hoc hisce temporibus nullibi reperitur: vel

b) ita ut *ius commune*, Ecclesia concedente, fuerit per concordata, saltem aliqua ex parte immutatum, et hoc factum fuisse pluries constat ex textu concordatorum; vel

c) ita ut, scelere iniquissimo, prorsus fuerit externum ecclesiasticum forum violenter de medio sublatum, Ecclesia eatenus tolerante, quatenus id impedire non valet. Et hic status vix non ubique est ordinis ecclesiastici, iuribus Ecclesiae plane adversus. Porro in huiusmodi statu quaenam rerum adjuncta possint non statum ipsum honestare, sed aliquatenus excusare, dijudicari debet eodem modo ac generale principium quo innititur, *systema videlicet separationis*, quod in se malum, debet quandoque ut *minus malum*, sed *necessarium* tolerari. Reliqua vero spectant ad fori competentiam, atque alterius sunt loci.

§ III. *De privilegio exemptionis.*

174. Quod modo (173) de privilegio fori diximus, illud nempe si factum attendimus, in praesenti rerum conditione nullum esse, potiori ratione de privilegio *exemptionis* quod tamen aequo clericis competit, dicendum est. At hominum violentia et nequitia ius destruere nequit. De hoc igitur privilegio aliquid innuamus oportet.

175. Iamvero privilegium *exemptionis* in eo situm est, quod clerici *ratione sui ordinis et status* eximuntur tum a publicis tributis atque oneribus, sive *realia* sint sive *personalia*, tum etiam ab iis muneribus atque officiis quae a dignitate vel sanctitate clericalis status censentur aliena, atque de his in titulo insequenti, ubi de clericorum officiis agitur, distinctius dicendum erit. Ad privilegium *exemptionis*, commode revocatur aliud clericorum privilegium quod

competentiae appellatur, atque in eo est quod clericus aere alieno gravatus, neque libertate privari neque iis quae ad honestam sustentationem necessaria sunt destitui possit, quamvis profecto debitum solvere teneatur, si ad meliorem fortunam deveniat. Est enim *exemptio*, licet circumscriptum *ratione personae* tum *ratione modi*.

176. Ad privilegium *exemptionis* asserendum et explicandum pertinent ex textibus iuris, cap. *Non minus 4 de Immun. Eccles.*, cap. *Quia nonnulli 1 eiusd. tit. in 6, cap. Clericis 3. h. t. in 6, cap. Quamquam 4 de censibus in 6.* et ibi DD. Ad privilegium *competentiae* spectat notum cap. *Odoardus 3 de Solutionibus* et ibi DD.

177. Utrumque privilegium, *spectato iure*, generali nititur principio, quod fundamentum esse diximus ecclesiasticae immunitatis, divinam scilicet, mediatam saltem, ordinationem; *determinatam tamen formam* recipit ab ecclesiasticis sanctionibus. Si autem *de facto* loquimur cum non nisi civili potestate legibus Ecclesiae obsequente, consistere possit, liquet in praesenti rerum ordine desiderari.

178. Bonum tamen est, ad Ecclesiae iura tuenda, animadvertere, in ipsis textibus iuris, quibus clericis privilegium exemptionis asseritur, rationem haberi solvendi objectionem quae unice aliquam speciem habet, ductam ex detimento quod ob exemptiones clericorum, societas civilis capiat necesse est. Ibi enim dicitur, clericos, quamvis a publicis tributis solvendis *iure sui status* immunes, ex aequitate teneri si id opus sit ad opem societati ferendam bonis suis *si ad id laicorum non suppetunt facultates* (cap. *Non minus 4 de Immun. eccles.*). Quare difficultas illa plene solvit, tum

a) eo quod *legitima* privilegia nihil in se habeant quod societati recte constitutae aduersetur, tum

b) eo quod *facto* ipso constat Ecclesiam iron denegando sed ultro largiendo bona sua, hanc sinceram erga civilem societatem voluntatem semper manifestasse. Verum

c) si intimius rem considerare quis velit, videbit propositam difficultatem, non modo plene solvi sed optime posse in obiicientes retorqueri. Bona enim ecclesiastica, sunt vere

ac maxime proprio sensu *bona pauperum*, adeo ut iis detractis quae ad *decentem statum pro dignitatis gradu* requiruntur aut *ad officia quaedam iure ipso naturae fundata adimplenda*, erga parentes etc., reliqua sint in pios usus ac *in primis in pauperes eroganda*. Hinc privilegium exemptionis dum Ecclesiae bona conservat et auget, magis societatis ipsius, qua parte egentior est, utilitatem ac emolumen procurat quam clericorum. Quod si legum ecclesiasticarum oblii clerici aliter faciant, praeterquam quod gravi se culpa obstringunt, haud raro Deus iuste permittit ut sacrilegis direptionibus violatae legis poenas exsolvant.

§ IV. De amissione privilegiorum clericalium.

179. Ad absolvendam tractationem de clericorum communibus privilegiis, unum superest, ut de illorum amissione breviter disseratur. Quamvis enim agentes de privilegio canonis, quae exceptiones in iis qui eo gaudent habeantur ediximus, opus tamen est ecclesiasticas leges quae amissionem aliorum etiam clericalium privilegiorum attingunt hic summatim colligere. Accedit recentes adesse Sedis Apostolicae decisiones, quae siquidem *universales* forent, antiquum ius hac in re non leviter immutarent: at quid de his, nostra sententia, sit existimandum planum fiet.

180. Ut ab iis ordiamur quae magis definita sunt, constat in primis concilium tridentinum cit. cap. 6. sess. XXIII. de Ref. accurate recensuisse conditions respicientes clericos *qui tonsuram aut minores ordines habent*, quibus non servatis, *privilegium fori* ab iis amittitur. Eae autem sunt:

a) habere beneficium ecclesiasticum, *vel*

b) cum habitu et tonsura alicui ecclesiae *ex mandato episcopi inservire*; *vel*

c) degere in seminario aut in aliqua schola vel universitate *de licentia episcopi*, quasi *in via ad maiores ordines suscipiendos*. Haec tria non *copulative* sed *distributive* requiruntur.

d) Si vero clerici sint coniugati, *copulative* requiritur ut uni et *virgini* nupserint, ut incedant in habitu et tonsura, ut ecclesiae alicuius servitio sint *ab episcopo* deputati, et in ea ministrent. Mandatum tamen episcopi non videtur *substantiam rei* afficere, sed satis est si alicui ecclesiae *actu* inserviant.

e) quin imo si dimittant habitum, crimen tum admittant eoque patrato habitum resumant, retinent privilegium fori.

Haec tamen respiciunt dumtaxat clericos qui non sunt *in sacris* constituti; hi enim nonnisi post *degradationem* (nisi aliquid peculiare in concordatis concessum fuerit) *saeculari brachio* traduntur.

De caussis vero amittendi privilegium canonis superiorius (169. II. c) dictum est.

181. Quod attinet ad privilegium exemptionis, eo non gaudent clerici coniugati etiam non bigami, uti et privilegio competentiae destituuntur, ac solis fruuntur privilegiis canonis et fori. Insuper privilegio competentiae non fruuntur qui non sunt vel beneficiati vel in sacris ordinibus constituti. Et hi quoque eo privantur si vel debitum mendaces negaverint, vel dolo malo ad eum statum inopiae devenierint.

182. Haec generatim de privilegiorum clericalium amisione ex iure Decretalium et tridentino. Ex quibus infertur:

a) ea privilegia non ita esse invicem nexa ut uno amissio cetera simul amittantur;

b) omnia recensita privilegia iure a nobis fuisse ad *immunitatem* revocata. Clericus enim *per privilegium canonis* a qualibet iniuria eius personae illata immunis constituitur, habet scilicet *inviolabilitatem physicam personalem*. Item *per privilegium fori inviolabilitatem* habet *iuridicam*. Denique *per privilegium exemptionis et competentiae*, clero asseritur *inviolabilitas* propemodum *oeconomica*. Haec autem omnia clericis *intuitu personae* competunt adeoque iure ad *personalia* privilegia revocantur.

183. At vero, *saltem quoad clericos qui non sunt in sa-*

cris ordinibus constituti, pleraque quae diximus prorsus aliter se haberent, siquidem ea quae S. Congregatio Immunitatis die 20 Sept. 1860 iussu Summi Pontificis IX. statuit, haberi debeant tamquam *lex pro Ecclesia universa*. Iis enim litteris, *italica lingua conscriptis ad Ordinarios ditionis pontificiae edictum est*: *clericos in minoribus constitutos sive coniugati sive coelibes sint, semel ac conditiones non servant a concilio tridentino cap. 6. sess. XXXIII. de Ref. statutas pro privilegio fori, ipso facto absque ulla praevia monitione omnia privilegia clericorum amittere* (1). At omnibus perspectis, haud ostendi potest hanc legem universalem esse et antiquum ius immutasse. Ceterum ius antiquum maneret pro clericis *in sacris* constitutis. Verum diximus *excepta ditione pontifica* eam legem universam Ecclesiam non respicere; neque enim concipi potest in hac hypothesi, ad Ordinarios illius regionis dumtaxat missam fuisse.

184. Denique et illud notandum omnino est; privilegia clericalia cum sint *in bonum status clericalis*, arbitraria renunciatione abiudicari non posse. Quamvis enim quandoque amittantur sive *ex delicto* vel *ex iuris dispositione* vel *iudicis sententia*, sive *ex defectu* ob non servatas conditio-nes, numquam tamen amitti possunt ex clero ipsiusmet abdicatione.

TITULUS III.

De communibus clericorum officiis.

185. Pronum est hunc titulum cum superiore eo nexu coniungi quo cum iuribus officia copulantur. Cum enim ex hactenus dictis peculiaria prorsus sint clericis omnibus *iura ac privilegia*, queis laicis praestant, mirum non est maiora eis quoque officia adimplenda praesciri.

186. At ad modum disserendi notandum est, de officiis status clericalis, licet ad alium scopum scilicet *ad mora-*

(1) Acta S. Sedis Vol. III. pag. 433.